

ЗАМАНА

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**Багъалау**

Курп бийикликде аскер-тарых мемориал комплекс ишленирикди

Тюнене, Уллу Ата журт урушну жылларында Кавказ ючюн сермешле совет аскерлени хорламлары бошалган кюнде, Къабарты-Малкъарны башчысы **Казбек Коков** Курп бийикликде эсгертмеге гюлле салганды. Бу иште, андан сора да, КъМР-ни Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, республиканы премьер-министри **Мусукланы Алий**, КъМР-ни толтуруучу власть органларыны келечилери, право низамны сакълаучу органлары бла кюч структураланы таматарлары къатышхандыла.

КъМР-ни Башчысы Къабарты-Малкъарда жашаганла совет солдатлары жигитлери унутулмазча этер ючюн былайда аскер-тарых мемориал комплекс ишленирин кеп кере тилегенлерин айтханды. Аллай эсгертмени Кавказ ючюн сермешни 80-жыллыгына сюерге оную этилгенни да билдиргенди. КъМР-ни Правительствосуна комплексни проектин жарашдырыгъа эмда аны ишлеуно юсюнден оюмун да туура этерге буюргъанды.

Эсгертиу. 317-чи жауу дивизияны аскерчилери Курп бийикликке 100 кюнден артыкъ заманы къоруулагъандыла. Аны ючюн сермешледе жети мингден аслам къызыл аскерчи жоюлгъанды. Бу эсгертме аланы хурметлерине ишленгенди. Быйыл июльда уа

Къырал Дума пленар жыйылыуунда 9 октябрьни Совет аскерле 1943 жылда Кавказ ючюн сермешледе немис-фашист аскерлени хорлагъан кюнге санауно юсюнден законну къабыл кёргенди.

Кавказ ючюн сермеш – Уллу Ата журт урушну бек кепге созулган эмда кюйсюз сермешледен бирине саналады. Ол 442 кюнге созулганды (1942 жылда 25 июльдан 1943 жылны 9 октябрине дер) эмда къанлы къазуатны барыу халын тюрлендириуде уллу магъананы тутханды. Совет аскерле сермешле бла 800 километр чакълы бирни этгенди, 200 минг квадраткилометрлик жерни

душмандан азатлагъандыла, 281 мингге жууук немисли солдатны бла офицерни гунч этгенди, 6 мингден артыкъ гитлерчини пленнге алгъандыла.

Кавказ ючюн сермешледе немис-фашист аскерлени ууатуно кюнюн закон бла бегитиу уллу магъананы тутады. Бу магъаналы тарых ишни ёмюрге да унутулмазына, душманнга къажу бирча сюелген кавказ халкъланы араларында шухёлкуну кючлеуге себеплик этерикди.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуна
пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коконву Эл мюлкде бла жарашдырыучу промышленностьда ишлегенлени кюню бла

А Л Г Ы Ш Л А У У

Хурметли шухёлла! Сизни Эл мюлкде бла жарашдырыучу промышленностьда ишлегенлени кюню бла жюрегимден къызу алгышлайма!

Усталыгыгыз жамаут эм сыйлы кёргенледен бириди. Сиз Къабарты-Малкъарны экономикасына, республиканы эмда саулай къыралны аш-азыкъ жаны бла къоркъуусулугун кючлеуге, адамларыбызны жашу ырахатлыкларын бла къолайлыкларын кетюрюуге айтып-айтмазча уллу къыйын саласыз.

Арт заманда аграр бёлюмюбюзно айныи баргъаны, аны файдалылыгыны ёсгени, конкуренциягъа чыдамлылыгы кючленгенни кёрюноуп турады. Быйыл, къыйын хауа болумлагъа, жангы жукъжан ауруу жайылгъанына да къарамай, бёлюм алгын болдурган жетишиллерин бла кёрюмюлерин сакълап алганды. Аны алайлыгы уа сизни жигер урунуугузуну, бийик усталыгыгызны хайырындан болганды. Иш кёллююгюгюз, сайлаган ишигизге кертчилей къалганыгыз, туугъан жеригизге сюймеклигиз ючюн жюрегимден уллу ыспас этме.

Агропромышленность комплексни айнытуу баш магъаналы ишлеибизден бири болгъанлай къалады. Бизни бек уллу борчубуз – бёлюмю битеу онгларын толу хайырланууду. Алай этер ючюн а АПК-ны техника эмда технология жаны бла игилендире, элли-фермер мюклени бла эл кооперацияны айнууларына мындан ары да себеплик этгенлей турлукъбуз. Андан сора да, эмде жашу бютюн тынчылыкы эмда ырахатлы болур ючюн къолдан келгенни аярыкъ тыйюлбюз.

Жюрегими теренинден алгыш эте, сизге кийик саулуку, насып эмда монглык тежейме. Туугъан Къабарты-Малкъарыбызга хайыргъа урунууда бютюнда уллу жетишимле болдурругузну сюйгеними билдире.

«Къабарты-Малкъар Республиканы эл мюлкюно сыйлы ишчиси» деген махтаулу ат атауно юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
У К А З Ы

Эл мюлкюно айнытуугъа къыйын салгъанлары эмда кеп жылланы бет жарыкылы урунганлары ючюн «Къабарты-Малкъар Республиканы эл мюлкюно сыйлы ишчиси» деген махтаулу ат атаргъа

ГЕРИЙЛАНЫ Далхатны жашы **Мухарбекте** – Къабарты-Малкъар Республиканы Ветеринария управлениасыны регионда къырал ветеринар надзорно бёлюмюно баш къырал ветеринар инспекторна

КУМЫШЕВА Лариса Түземовнагъа – «Нальчикки консерва заводу» ООО-ну консервала цехини таматасына **ПРЫТКОВ Михаил Алексеевичге** – энчи предпринимательге

УЛИМБАШЕВ Хабас Хабашевичге – элли-фермер мюлкюно башчысына.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **К. КОКОВ** Нальчик шахар, 2020 жылны 8-чи октябри, №131-УГ

М. А. Керефовну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
У К А З Ы

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны 81-чи статьясыны «б» пунктна тийишлиликде **КЕРЕФОВ Мурат Анатольевични** башха иште кечюролгени бла байламлы Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуна Председателини биринчи орунбасарыны къуллугундан кетериге.

2. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **К. КОКОВ** Нальчик шахар, 2020 жылны 9 октябри, №133-УГ

КЕНГЕШ

Миллет проектлени не да этип жалчытыргъа кереклиси чертилгенди

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Къабарты-Малкъарны муниципал районларыны бла шахар округларыны администрацияларыны таматарлары бла кенгеш бардыргъанды. Ол видеоконференция халда этгенди. Анга КъМР-ни премьер-министри **Мусукланы Алий**, аны биринчи орунбасары **Мурат Керефов**, орунбасары **Марат Хубиев**, КъМР-ни финансла министри **Елена Лисун**, жарыкландырыу, илму эмда жаш тёлнюю ишлери жаны бла министри къуллугун толтургъан **Анзор Езаов** къатышхандыла.

Кенгешни кезиюнде жержерли бюджетле быйыл январь-сентябрь айлагъа къалай толтурулгъанларына, республиканы 2021 жылгъа бирикдилген бюджетини онгларына эмда 1-чи-4-чю класслада окугъанланы исси аш-азыкъ бла хакъсыз жалчытуу къалай къуралгъанына къаралгъанды.

Финансла министрствону билдириуно кёре, 2020 жылны тогуз айында жержерли бюджетлеге тюшген файда 10 миллиард сомдан артыкъ болганды. Белги-

ленген ёлчемле 65,8 процентге толтурулгъандыла. Файдаланы 68,7 проценти неда 7 миллиард сом республикалы бюджетден тюшгенди. Былтыр бла тенгледиргенде, ёсюм 115,1 проценти тутханды.

Налогладан эмда аладан тышында тюшген файдала 84,5 миллион сомгъа азайгъандыла, план 64,5 процентге толтурулгъанды. Азайуу артыкъда бек хакъ бла жумушла толтургъан бёлюмде эсленеди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылыу - 2021

Хар юйге да огурулу къонакча кирсин!

Хурметли жамаут!

«Заман» газетге 2021 жылны биринчи жарымына жазылыу андан ары бардырылады.

Энди да сиз ана тилибизде чыкъгъан газетни алырсыз, окуурсуз, ол хар биригизни да эсли кенгешчигиз, керти хапарчыгыз, огурулу сёз негеригиз болуп туруп деп ийнанабыз. Бу магъаналы жумушну болжалгъа салмагъыз!

Миллет проектлени не да этип жалчытырга кереклиси чертилгенди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жер-жерли бюджетлени кьоранчларыны планы да 2020 жылны биринчи октябрине 64,3 процентте толганды. Былтырны бу кезиуу бла тенгешдиргенде, ёсум 109,8 процентни тутханды. Билим бериуге, маданиятха, спортха, экономика бёлюмге бла ЖКХ-гьа артыкьа кеп кьоранчла этилгенди. Башхалагьа уа ачха республикалы бюджетден федерал софинансированианы болушлугьу бла берилген субвенцияны бла субсидияланы хайыры бла бёлюнгенди.

Казбек Кокков муниципалитетле бюджетлени коронавирус инфекциягьа кьажуа кьореш кьыстау баргьан кезиуде азайгьан фьадаларын кётюре баргьанларын айырып айтханды. Бу ишни мындан ары да селейтмезге, жылны ахырына бюджет саулай толтурулуру ючюн кьылдан келгенни аямазгьа чакьыргьанды.

Ызы бла Анзор Езаов школлада исси аш-азыкь бла жалчытыу кьалай кьуралгьаныны юсюнден билдиргенди эмда бийлай шартла келтиргенди: 2020-2021 окьуу жылда 1-чи-4-чю класслада окьугьан 50 мингден артыкь сабийни ауузландырыр онгла бардыла. 253 мектепде ашны кеслери хазырлагьан ашханала, 12-синде уа буфетле ишлейди. Эксинде уа аш-азыкь бла жалчытыу энчи келишимге кёре кьуралады. Алаша классланы исси аш-азыкь бла жалчытыуда баш борчладан бирине школлада ашханаланы тийишли кадрла бла жалчытыу саналады. Поварла эмда башха специалитле бла ишчиле жетишмейди.

Битеу мектепде да не азыкьла хазырлагьанларыны юсюнден официал сайтлада билдиреди. Школчуланы ашлары этден,

чабакьдан, сюнден жарашдырылады, алагьа уа тахта кёгетле бла жемишле да кьошуладыла. Жиберилген продукцияны 99,7 проценти ата журтлуду, андан да 80,7 проценти кесибизде чыгьарылады. Казбек Кокков, сабийлини аш-азыкьларына артыкьа сакь болургьа кереклисин айтты, тийишли министерствогьа бла муниципалитетлени башчыларына аны дайым кьаты контрольда тутаргьа буюргьанды.

«Муниципал сагьатны» кезиууде КьМР-де миллет проектле кьалай толтурулгьанларына эмда юйлени жылытыу кьалай кьуралгьанына да кьуралгьанды. Коронавирусдан ауругьанларны саны ёсе баргьаны бла байламлы районланы администрацияларыны башчыларына жуукьа кюнде республиканы битеу муниципалитеттеринде юйлени болжалдан алгьа жылытып башлауу кьайгысын этерге кереклиси эсгертилгенди.

Миллет проектлени юслеринден айта, республиканы оюучусу алагьа кёре тамамланган ишле тынгылы болгьанларына бла кьалгьанларына энчи эс бурургьа чакьыргьанды. «Келишимле этилгенди, борчла салынгандыла. Федерал даражада уллу иш бардырылады. Бизге этилген ишангылылыкьны биз тас этмезге керекбиз. Хар сом ючюн федерал властьла бла ишлерге керекди, нек дегенде бюгюнлюкде алынган хар сомну ызындан келир жылда хар сом кьошулады.

Аны шёндю тюз хайырланмаса, келир жыл бир сом да бериллик тойюлду. Алай эсе уа, кьошакь тротуарла, жашуа журтла, суу быргьыла да болуукь тойюлдуле. Бу ишни заманында бардырырга чырмау этген сылтаула жокьдула»,- дегенди Казбек Кокков жыйылыну ахырында.

ОНОУЛАШУУ

Жууаплы кёрюмдюлеге жетерча кьошакь амалла кьураллыкьдыла

Кьабарты-Малкьарны Башчысы Казбек Кокков Россей Федерацияда регионла айнуу жаны бла правительстволу комиссияны президиумну кенгешине кьатышханды. Селектор связь халда кьуралгьан тобешиуно Россейни Правительствосуну Председателини орунбасары Марат Хуснуллин бардыргьанды.

Жыйылыну ача, вице-премьер Госсветни ахыргьы кенгешинде Россейни Президентни Владимир Путин кьыралны айнууунда жашуа журтланы кьорулушу бек магьаналы болгьанын чертенини, жыл сайын беш миллиондан аз болмагьан ююрлени жашуа журт болумларын игилендирге тийишлисини, журтланы кьорулушларыны ёлчём кёрюмдюлерин жылгьа 120 миллион квадрат метрге жетерге кереклисин юсюнден айтханын эсгергенди.

Уллу борчладан кьоркьмазгьа керекди. Ала кьыйындыла, алай тамаларчадыла. Аны ючюн тийишли системалы иш изленеди. Кёрюмдюлеге жетерча болумланы кьуар ючюн Правительство нормалы регулирова-

ние жаны бла кьошакь амалла кьуарарыкьды, жол кьорулуш бёлюмдеча, саулай кьорулуш бёлюмде да, - деп чертгенди Марат Хуснуллин.

Вице-премьер кьорулуш бёлюмге болушлукь этиу эм аны айнытыу жаны бла бюгюнлюкде ишлей тургьан амалланы да сагьыннганды. Ол бийыл кьорулушда деп банклдан кьырал контракт бла кредит аллыкь подрядчик компанияланы процент ставкаларына кьырал компенсацияды (ала лимитлени келлик жылда жетдирсёле). Алай болушлукь онгла гражданд объектлени кьорулушларын бардыргьанда, жол кьорулушда да ишлейкиди.

Андан сора да, Правительство транспорт эм жашуа журтла кьорулушда инфраструктура облигацияланы чыгьаруу сооругьа кьуар бошай турады. Кьорулуш бёлюмге билеклик этген бу жангы мадарны 2020 жылны ахырына жарашдырып бошар умутлудула.

КьМР-ни Башчысыны бла Правительствоуно пресс-службасы.

Форум

Тарыхны тюрлендиррге кишини кьолундан келмезлигини юсюнден бары да кьаты айтхандыла

Ставрополь крайны Думасыны башламчылыгы бла регионланы парламентлери араларында «Бизни тарыхьыбыз. Бизни ёхтемлигимиз. Кавказ ючюн кьызауат» деген темагьа форум болгьанды. Ол Кавказ ючюн кьызауатда совет аскерлени хорламына аталгьанды. Ставрополь крайда коронавирус инфекцияны

профилактикасы жаны бла кьошакь мадарла кийрилгенери бла байламлы ол дистанциялы халда бардырылгьанды.

Аны планер жыйылынуна КьМР-ни Парламентини спикери Татьяна Егорова башчылыгында делегациясы кьатышханды. Аны кьауумуна Билим бериу, илму эм жаш тёлуюно ишлери жаны бла комитетни башчысы Нина Емужева, Жаш тёлуюно палатаны келечилери, алимле, «Юнармия» аскер-патриот кьымылдауу республикада бёлюмю келечилери да киргенди.

Форуму ача, Ставрополь крайны Думасыны башчысы Геннадий Ягубов Кавказ ючюн кьызауатда совет аскерле гитлерчилени жокь этген юн кьыралда кеп болмай белгиленип башлагьанын чертгенди. Аскер махтаулыкьну жажар ючюн кийриуюно юсюнден законну башламчысы да крайны депутатлары болгьандыла. Аны Шимал-Кавказ парламент ассоциацияны депутатлары да тюзге санагьандыла. Алай бла законну Кьырал Дума кьабыл кёргенди, ызы бла РФ-ни Президентини анга кьол салгьанды.

Быллай оюу кьыралда энчи байрам - Уллу Хорламыны 75-жыллыгы - белгилениген кезиуде чыгьарылгьаны бютюнда магьаналыды. Ата журтубузу жалынчакьсызлыгьын кьоруулагьанланы эсде тутуу барыбызны да сыйлы борчу-бизди. Кавказ ючюн кьызауатда совет халкьны жигитлигини тарыхьны ёсюп келген тёлуюле сакьларгьа керекбиз. Россейни Юг жанында кеп халкьланы келечилери бирге жашайдыла, бизни тарыхьыбыз, Хорламыбыз да бирди. Аны бизни аталарыбыз, аппарларыбыз бирге кьоруулагьандыла, - дегенди ол.

Жыйылгьанланы РФ-ни Кьырал Думасыны башчысыны орунбасары Ольга Тимофеева да алгьышлагьанды. Аны айтханына кёре, Думагьа келир жылгьа федерал бюджетни проекти кёргозюлгенди. Анда уа биринчи кёре болуп, тарыхьыбызны тюрлендирге, аны аманларгьа кьорешгенге кьажуа мадарлагьа ачха салыннганды.

Ол кьызауатда жоулгьанланы атларын ёмюрлюк этиу жаны бла федерал законну проекти кьабыл кёрюлюкдю жуукь кезиуде. Биз, хор-

ламны келтиргенлени туудукьлары, тарыхьыбызны билирге, аны сакьларгьа борчлубуз, - дегенди Ольга Тимофеева.

Форумгьа кьатышханланы аллында Татьяна Егорова да слешенди. Ол шёндюю дуняда - тарыхьны тюрлендирге, аны жангыдан жазаргьа кьорешген кезиуде - Уллу Ата журтуруну юсюнден кертини сакьлау Россейни хар инсаньны да борчу болгьанын чертгенди.

Фашизми жокь этиу - дуняны тарыхьында баш магьаналы иш болгьанды. Хорламгьа Совет Союз эм уллу кьыйын салгьаны, совет аскерчи дунягьа эркинлик келтиргени арт кезиуде дери даулашсыз болгьанды. Жарсыугьа, бюгюнлюкде анга кьажуа турганла бардыла. Жалгьан тарыхь шартланы чыгьарып, совет халкьны Уллу Хорламда жигитлигини даражасын тошюрюрге умут этеди. Бирле уа кьызауатны бизни кьырал башлагьанды деп окууна тохтагьандыла. Быллай ниетлени жайгьанланы муратлары белгиледи - ол геополитика бла байламлы ишди. Алай бла бир-бир кьыралла дуня башында жангы низам тохташдырырга кьорешеди. Быллай болум бизге керекмейди.

Тарыхьны тюрлендирге кьорешуу кьымылдаула асыры кёлден, шартла жангы ётюрюкде бла толтурула, ёсюп, кенгерип барадыла. Аны тохатар ючюн а тарыхь кертини сакьлау жаны бла жорукьну Россейни Конституциясына кийирге окууна тошгенди. Уллу Ата журтуруну, аны сермешлерины юслеринден тарыхь кертини сакьлау. Ата журтубузу, битеу дуняны да кьоруулагьанланы атларын ёмюрлюк этиу бизни сыйлы борчубузду. Бюгюнню форум да ол магьаналы ишни бир кесегинди, - дегенди спикер.

Россейни аскер махтаулыкьну юнлерини тизмесине Кавказ ючюн кьызауат кийирлигени регионну эркинлиги ючюн жанларын аямгагьанланы жигитликерине, мында жашагьанланы Хорламгьа кьошумчулыкьларына бийик багьа берилгени белгиси болгьанын да айтханды спикер.

Татьяна Егорова, кьалны сермешле Кьабарты-Малкьарда да бардырылгьанларын билдирип, республиканы эркинлиги ючюн кьызауатны тарыхьын эсгергенди. Ол санда Хара-Хора тауу, Огьары Курпну, Эльхотово кьабакьланы тийерлеринде, 115-чи атлы аскер дивизияны кьадазыны, «Эдельвейс» операцияны юслеринден да. Кавказ ючюн сермешде кёргозген жигитлиги ючюн Нальчик 1987 жылда Ата журтуруну орденини 1-чи даражасы бла саугьалангьанды. 2010 жылда 25 мартда уа РФ-ни Президентини Указы бла Нальчикге «Аскер махтаулыкьну шахары» деген ат берилгенди.

Республиканы жамауаты урушну тарыхьына, совет халкьны жигитлигине уллу хурмет этеди. Жарсыугьа, жылдан-жылда болса ветеранларыбыз аз болуп барадыла. Болсада халкь аланы кьайгыларына сакьды. Ол санда Парламентни депутатлары хар ветеранга шеф болушлукь этеди, байрам кюнде кьонакьгьа баргьан бла чекленип кьалмай, харкюнлюк кьайгыларына тамалайдыла. Бу иш мындан ары да бардырылыкьды, - дегенди Татьяна Борисовна.

Форумгьа кьатышханла тарыхь кертликни сакьлауу, миллетлени араларында шёулюкьну ючюлюно, Кавказ ючюн кьызауатны тарыхь шартларыны, ёсюп келген тёлуюно патриот ниетлеге юйретуно сорууларын да сюзгенди.

КьМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Дата

Жигит аскерчилеге сый бергенди

Тюнене Нальчикде Кавказ ючюн сермешледе хорламыны 77-жыллыгьын белгилегенди эмда шахар паркда «Махтаулыкьну ёмюрлюк оту» эсгертмеге полле салгьандыла. Эсгертиу ишге вице-премьер Марат Хубиев, вице-спикер Жанатайлы Салим, КьМР-ни культура министри Мухадин Кумахов, КьМР-ни жарыкьландырыу, илму эмда жаш тёлуюно ишлери жаны бла министрини кьуллугьун толтурган Анзор Езаов, ветеранланы Нальчик шахар советини таматаасы Абдуллану Мустафа, Нальчикни администрациясыны, республиканы правки нызамны сакьлауу органдарыны бла кюч структураларыны келечилери кьатышхандыла.

Эпидемиология хал осал болгьаны бла байламлы эмда тамата тёлөндөн адамланы кьоруулар муратда бу эсгертиу ишни аз адам кьатышып ётдюрюрге оюу этилген эди.

Быллай оюно, Шимал Кавказ фашист уучлаууладан азатлануугьа жораланып тохташдырылгьан Аскер махтаулыкьну юнюн - белгилемей кьоялмагьанбыз. Бюгюн биз аз эсек да, бизни Кавказ ючюн сермешледе жоулгьанлагьа сыйыбыз уллуду. Биз не заманда да бери, Ёмюрлюк отну кьатына, келип турлукьбуз, Ата журту ючюн жанларын бергенлени унутурукь тойюллюз, алагьа дайым махтау саллыкьбыз, - дегенди Абдуллану Мустафа.

Полле салуу «Аскер махтаулыкьну шахары» стеланы кьатында да болгьанды.

Бизни корр.

КОНФЕРЕНЦИЯ

Шёндюгю халланы тергеп кюреширге

Бу кюнледе Сочи шахарда «Россейни эмда саулай дуняны социал-экономика болумуну тюрлене баргъаны» деген халкъла аралы илму-сынам конференция бардырылганды. Анга Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни келечилери да къатышхандыла. Ол санда, профессор Жангуразланы Жансурат, доцентле Созайланы Танзиля, Микиталаны Индира, Альфина Пшигошева.

Конференцияны Краснодарны «Къобанны илму - билим беруу башламчылыклары» деген регион жандаурулукъ фонду къураганды. Анга Россейден эмда тыш кыралладан кепле къатышхандыла. Программала комитетни башчысы, РАН-ны член-корреспонденти

Геннадий Клейнер быйыл конференция бизни кыралны экономикасы бек тюрлене баргъан кезиге тюзгенин белгилегенди.

Жыйылыуда шёндюгю дуняда магъаналы темаланы юсюнден селешингенди: жангы экономика модельлеге кёчюу, коронавирус бла байламлы политэкономия, Россейни экономикасы, бизнес эмда жамауат кризис эмда пандемия кезиге тюрлене баргъанлары. Алимле илму-техника жаны бла айнытуу онгланы, жер башында аны бла байламлы къаллай тюрлениуле бола баргъаныны, бизни кыралда аш-азыкъ рынокну онгурдууда финанс институтла къаллай магъананы тутханларыны, агропромышленность сферада информация системаланы, эл тийрелени юсюнден да селешгенди.

ОМАРЛАНЫ Мурат
хазырлаганды.

ИНВЕСТИЦИЯЛЫ ПРОГРАММА

Муратлары – картофну урлугъун мажал этиу

Къабарты-Малкъарда «Зольскну картофу» биригю 2011 жылда къуралганды. Мюлкде бийик качеству картофну ёсдюрюу бла беш жыл кюрешедиле. Айырмалы урлукъ алыу иш инвестициялы программалы

кёре бардырылады. Бурунгу жыл компанияны проекти «Россей Федерацияда 2017-2025 жыллада картофну урлугъун игилендириу» программалы киргенди. Ол Россейни Эл мюлк министрствосу эм КъМР-ни Правительствосуну себепликери бла бардырылады. Бююнлюкде биригуде гидроаэропон установкада картофну зыгытларын ёсдюрюуча лаборатория эм зараннга чыдамлы урлукъну жарашдырыуча комплекс да ишледиле. Компания Къабарты-Малкъарны эм къоншу регионланы да урлукъ бла жалчытады.

Мюлкню жетишимлерини юсюнден айтханда, ол «Алтын кюз арты», «Аш-азыкъ промышленность - Wordood Azerbailah» дегенча россейли эм халкъла аралы кёрмючледе да сауғалагъа тийишли болганды. Къабарты-Малкъарны аграр университети бла байламлыкъда бардырылгъан проектлери ючюн «Алтын кюз арты» кёрмючде энтта да бир алтын майдал алганды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Проект

Арбазла къууатланадыла

Тырыуаузда «Жашуа журтла эм шахар тийреле» миллет проектни чеклеринде «Шахарлада болумну 2019-2024 жыллагъа игилендириуно» программасына кёре Отар улу атлы орамда 7-чи номерли кеп фатарлы юнню арбазы тапландырылады.

Жангыртуу ишлени кезиуонде бордюрла, чыракъ чыпынла, шинтикле, кир-кипчик атарча оруна салынырыкъдыла, тегереги бла буруу тартыллыкъды эм асфальт жайыллыкъды. Бусагъатда ишчиле, бордюрланы тохташдырып, асфальт жаяргъа мурдор хазырлай турадыла.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

ОПЕРАТИВ ШТАБ

Профилактика мадарланы сёзсюз толтурургъа

КъМР-де коронавирус аурууну профилактикасы эм аны жайылыуна къажуа оператив штабдан белгиле этгенлерича, республикада тюнене вирус 70 адамда ачыкъланганды. Алай бла пандемияны аллындан бери COVID-19-дан ауругъанланы саны 8188 пациентге жетгенди.

Тийишли багъудан сора 6 658 адам сау болгандыла (ол санда тюнене 20 адам). Бююнлюкде медицина болушлукъ 1427 пациентге бериледи. Пандемияны аллындан бери вирус 103 инсаныбызны жашауун юзгенди.

Коронавирус КъМР-де жайылып башлагъандан бери 201,3 мингден аслам тест бардырылганды (бир кюннге 1855 тинтиу). Госпитальда 1140 пациент бардыла, аланы арасында тест коронавирус ауруу жукъгъанын ачыкъламагъанла да.

Реанимация бёлюмде 62 саусуз турадыла.

Оператив штабдан белгиле этгенлерича, вирус бютюдна 65 жылдан таматалагъа, ауруулары юслеринден кетмегенлеге къоркчулууду. «Аны себепли профилактика мадарла бютюдна магъаналыдыла. Адамла кеп жыйылгъан жерледе, транспортта медицина маскала жюрютюрге, бир бирден бек аздан метр кенгликде туругъа, къолланы сапын бла терк-терк жууаргъа тийишлиди. Онг болгъанына кёре, адам бла да саламлашмазгъа, къуачаклашмазгъа кюрешигиз», - деп эсертгенди Оператив штабдан.

КъМР-ни Саулукъ сакълау министрствосу белгиле этгенича, жукъгъанланы саны ёсгени бла байламлы республикада COVID-19 жукъгъанланы 7 госпитальда багъа-

дыла. Алада барысында да бирге 1,2 мингден аслам жер къуралганды.

Россейде уа бир кюннге вирус жукъгъанланы саны пандемия башлангъан кезиге болгъан тарихлеге жетгенди – 12,1 минг саусуз. Алай бла бююнлюкде кыралны 85 субъектинде COVID-19 вирус жагъылгъанланы саны 1,272 миллиондан асламды. Пандемияны аллындан бери миллион адам сау болгандыла. Вирусну кётюралмай, 22,2 минг адам ауушханды, ол санда тюнене 201 саусуз.

Джонс Хопкинс атлы университет белгиле этген тарихлеге кёре уа, битеу дуняда бу ауруу 36,1 миллион адамгъа жукъгъанды. Вирусдан 1,05 миллион адам ауушханды.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

Шимал Кавказ кюн сайын

Дагъыстанны жангы башчысы

РФ-ни Федерация Совети Дагъыстанны башчысы къуллугъуна болжаллы халда салыннган Сергей Меликовну сенатор къуллугъундан болжалдан алгъа кетергенди.

Белгилешича, Россейни Президенти Владимир Путин алгъаракълада Владимир Васильевни Дагъыстанны башчысыны къуллугъундан кетериуно юсюнден указгъа къол салганды (ол энди кырал башчыны кенгешчиси болганды). Регионну оюучусуна уа болжаллы халда Сергей Меликов – Федерация Советни Ставрополь крайдан члени – салыннганды.

Алгын ол РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинликке келечиси, Росгвардияны директоруну биринчи орунбасары болуп турганды.

Аэропортну –

онглалы кенгерликдиле

Минеральные Воды аэропорт Шимал Кавказда эм уллуладан бирине саналады. Бююнлюкде аны жангыртуу жаны бла ишле къыстау бардыла. Росавиацияда билдиргенлерине кёре, аны быйыл декабрде хайырланыргъа берирге белгиленеди. Бююнлюкде Минеральные Воды халкъла аралы аэропортда кыралны ичинде 23 шахаргъа учхан самолётла къонадыла, деп билдиреди ТАСС.

Эрттегили обала не зат жашырадыла?

Къарачай-Черкесде Ай тала элли къатында РАН-ны Ырыскы хазаны тарыхы жаны бла институтуна аллимлери декабрни ал кюнлеринде уллу археология къауула башларыкъдыла. «Шимал Кавказны курортлары» АО-ну пресс-службасындан билдиргенлерине кёре, тёрт минг квадрат метрде ачыкълангъан бурунгу обала, ацангуарла (алаша адамчыкъланы буруулары) - битеу да 37 жер - къазыллыкъды.

Эсгертиу: эрте заманлада Тебердини бла Клухор ауушну юслери бла Азиядан бла Европада саудогерчилини керуанлары ётгенди. Сатыу-алуу жоллагъа VII-XIV ёмюрледе Алан кырал контроле этгенди.

Миллет театрла барысы да - Грозныйге

Чеченни ара шахарында миллет театрланы «Федерация» фестиваллары ётерикди. Анга Россейни 14 субъектини чыгармачылыкъ къауумлары келликдиле. Аны юсюнден Чечен Республиканы башчысыны бла правительствосуну пресс-службасы «РЕГНУМ» ИА-гъа билдиргенди.

Фестиваль Грозныйде экинчи кере бардырыллыкъды. Кесин да 17 октябрде башларгъа белгиленеди. Мындан ары уа, Чеченни кырал драма театрыны директору Хава Ахмедова айтханнга кёре, аны хар эки жылдан бир кере бардырып умут борды. Байрамны къуаргъа РФ-ни Культура министрствосу бла регион властыла себеплик этедиле.

Айыулагъа, башха

жаныуарлагъа да къайгъыра

Ингушетияны агъачларында айыулагъа деп энчи орунда бал чибиллени бош болгъан сауутла саладыла. Алай бла жыртыч жаныуарла сауулукъларына жараулу минерал затладан бир кюннге кереклисин аладыла.

«Бакъара» информация агентство билдиргенича, башха жаныуарла да унутылмайдыла. Егерле учуу мюлкде тууар тузну ташлары, уаукъ тюрлюсюн да жаядыла.

Отуздан артыкъ гёжефни – Россейни чемпионатына

Шимал Осетияны эркин тутушудан жыйымдык командасы Россейни чемпионатына къыстау хазырланады. Эришиуле 15-18 октябрде Наро-Фоминскде бардырыллыкъдыла. Республиканы командасыны баш тренери Хетаг Гозомов айтханнга кёре, шёндю жарауланы ахыр кезиуу бошла турады.

- Бизден Россейни эркин тутушудан чемпионатына 30-дан аслам спортчу къатышырыкъды. Жашларыбыз хорламга кёлленди. Барысы да бек кыты кюрешгенди. Биз эриширге хазырбыз,-дегенди ол.

ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

ФЕСТИВАЛЬ

Минги тауну этеклеринде жыйылыулары жаш төлюню көпгө дери эсинде кыаллыкды

Бу кюнде Къабарты-Малкъар кырал университетни Минги тауну тийресинде окуу-илму комплексинде "Живая история - Живая поэзия" деген ат бла республикалы жаш төлю фестивалы өтгенди. Ол кеси да малкъар адабиятны мурдорун салган Мечиланы Кязим туугъанлы 160 жыл толгъанына эмда белгили къабартлы жазыучу Алим Кешоковну 105-жыллыгына жораланганды.

Байрам орус, малкъар эм къабарты тилде бардырылганды. Аны мурагы студентлени эм окуу-улааны фахмуларын айнытуу эмда эки белгили адамны хапарларын, назмуларын ёсөп келген тели окурча, игрек билрча этю болганды.

Адабият форумну ишине республиканы жаш төлюсю тири къатышканын белгилеп айтырчады. Аны къуанчылы ачылыуна проектни автору эмда башчысы, КъМКЪУ-ну медицина факультетини ючюнчю курсуну студенти **Ахметланы Баширни** жашы **Расул** сөлөшгениди. Айта кетерге тийишли кереме, бу жаш бийик окуу юйде окуп башлагъан биринчи кюнлеринден окуна университетни жамаут жашауна тири къатышыу бла чекленип кыалмай, илму иш бла да кюрешеди.

Аны медицина жангычылыклары да бардыла. Расул форумга къатышханлагъа проектни юсюнден тынгылы билдируу этгенди, аны магъанасы неде болганын да чертгенди. Анга къатышхан хар жашха бла кыызга ыспас этгенди, Къабарты-Малкъарда адабиятны айнытуу

жаны бла болгъан ахшы төреле бютюн айнырларын, ол иште жаш адамланы магъаналары уллу болганын да белгилегенди.

Фестивальны конкурс программасын а КъМКЪУ-ну малкъар тил бла литература факультетини студенти **Этчеланы Русалина** ачханды. Ол Мечиланы Кязимни "Тахир бла Зукура" поэмасындан юзюкню келден айтханды.

Конкурс юч номинацияда бардырылганды: "Сурат ишлеу", "Эссе" эмда "Назму айтыу". Ючюнчю номинацияга бютюн көп жаш адам къатышканын чертирчады. Бир-бирле уа бир назму бла чекленип кыалмагъандыла, төртосюн, бешисин окуна окугъандыла.

Ахырында бек иги ючеуленни аты айтылганды. Аланы араларындан а эм игиси да сайланганды. Ол **Мокъаланы Элина** болганды. - Былтыр мен Шимал Кав-

казда "Машук-2019" форумда жаш адамланы проекттерини битеурессей конкурсунда хорлагъанма. Андан сора ноябрьден башлап «Живая история – Живая поэзия» деген проектими жашауда бардырып башлагъанма. Биринчи кезиуде нөгөрлерим бла сурат ишлеуноу бла эссени конкурсларын бардыргъанбыз, бюгюнлюкде фестиваль назму айтыу бла бошалады. Битеу бу проекте 500-ден аслам адам къатышканды, конкурсха уа - эки жүзден артык, - дегенди Ахметланы Расул.

Жаш адамланы Минги тауну этегинде жыйылыулары керти да жарык эм эзде калырча болганды. Юйлерине уа ала ол тийрени ариу хауасы бла да солуп, бир бирлери бла да танышып, келлери жарып кетгенди.

Фестивальны, конкурсланы юслеринден анга къатышканы уа быллай айтхандыла:

Азаматланы Фарид: «Мен КъМКЪУ-ну педагогика факультетини төртюнчю курсунда окуу турама. Быллай ишлеге тири къатышмама. Алай бу жолгу фестиваль а хар биринден да сейирлик эди. Биринчиден, көп жаш адам келип, назму айтыуда, къысха сахна оюн көргюзтоуде, жырлауда, ол угъай да, кеси белгили поэтуге жоралагъан назмуларын окууда да фахмуларын көргюзтор онг тапхандыла.

Экинчиден, көплени фахмулары ачыкъланганды. Хау, бек айырмалыла да бар эдиле. Болсада барыбыз да саузгаланганбыз, сыйланганбыз деп таукел айтыргъа боллукъма.

Нек дегенде биз мында солугъан да этип, ариу жерлени да көрүп, бир бирибиз бла, бек башы уа, белгили поэтерибизни, жазыучуларыбызны көп чыгармалары бла шагъарей болгъанбыз. Ол а бек иги саугдады деп, мен алай санайма.

Алина Макоева: «Мен а социал-гуманитар институтну 2-чи курсуну студентиме. Бек сюеме адабиятны. Назмуланы да окуйма. Бу проектни да жаратханма. Мен Мечиланы Кязимни назмуларын эшитмегенме бу жолга дери орус тилде. Хау, малкъар тилни билмейме, алай фестивалда орусча окугъандыла поэтни назмуларын, ала керти да сейирликдиле, жюрегинге жетедиле. Расулну проектни хайырындан мен бийик поэзия бла жангыдан шагъарейленгенме.

Этчеланы Русалина, КъМКЪУ-ну медицина факультетини ючюнчю курсуну студенти: «Биринчи кере къатышмама быллай форумга. Бек жаратханма. Расул алыкъа жаш болганына да къарамай, көпню билген адамды. Ол алга итинеди. Ызындан жаш адамланы тизе биледи. Бек башы уа - ол жалаанда малкъар поэзияны угъай, къабарты, орус поэзияны да бек сюеди, биледи. Форумну бек жаратханма. Расул дагыда быллай затла кюраса, бек сююп къатышырыкъма».

Люба АДЛОВА.

Суратны автор алганды.

Башламчылык

Жарыкландыруу жумушну тындырадыла

Къабарты-Малкъарда жашагъанланы арасында финансла жаны бла жарыкландыруу ишни бардырыр умут бла ведомство аралы комиссия кюралганды. Тийишли бегиими республиканы Правительствосу быйыл 24 сентябрьде къабыл этгенди, деп билдиргенди РФ-ни Ара банкны КъМР-де бёлюмюден.

Комиссияны баш борчу 2017-2023 жылланы чеклеринде Россей Федерацияда Финансла жаны бла биллими кюлендируу стратегияны тамамлауга къатышхан власть органданы, ведомстволаны эмда организацияланы аны бла байламлы ишлерин тийишдириуду. Айтханларына керме, анга республиканы Экономиканы айнытуу министерствосу кыйгырылыкды эмда ол жумушха Ара банкны регионда бёлюму да къатышырыкъды.

-Республикада жашагъанланы финансла жаны бла жарыкландыруу иште талай ведомство эмда организация кюшулады. Орган алага не жаны бла да себеплик этерикди. Ол умутда анда эксперт совет кюраллыкды. Аналитика иште эмда планированиега да уллу э бурулукъду. Алай бла комиссия мында көплени ишлерин тийишдирген структура боллукъду, - дегенди Ара банкны бёлюмюно башчысы Анатолий Тхамоков.

Органни къауумуна дагыда КъМР-ни Финансла, Жарыкландыруу, илму эмда жаш төлюно ишлери жаны бла, Цифралы айныу министрстволаны, Пенсия фонду, Къабарты-Малкъар кырал университетни келечилери да киргенди.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

КОЛЛЕГИЯ

Пандемияны кезиунде да борчларын айыпсыз толтургандыла

Федерал налог службаны Къабарты-Малкъарда Управлениасында быйыл сегиз айны ичинде ишни эсеплерин чыгаруу бла байламлы коллегия бардырылганды. Анга ведомствону башчысы **Аслан Губачиков**, аны орунбасарлары, жер-жерли инспекцияланы келечилери да къатышкандыла. Жыйылыуда жылны ахырына дери тамамланылык борчланы да белгилегенди, деп билдиргенди ведомствону пресс-службасындан.

къарамай, борчларын тынгылы толтурургъа кюрешгенин белгилегенди. Аны эсеплери уа быллайдыла: кыралны бюджетине 10,5 миллиард сом жиберилгенди, ол кеси да белгиленген борчдан 6,4 процентге асламды. Республиканы бюджетине уа 6,9 миллиард сом бёлюнгенди. Мында белгиленген борч а 2,9 процентге толтурулмай кыалганды. Дагыда страховоу төлеуле бла бюджетледен тышында фондлага 6,1 миллиард сом жиберилгенди.

бла тенгешдиргенде, быйыл аланы саны көп кыалмай ючден бирине (29,6%) аз болганды. Алай дагыда аланы хайыры бла 302,2 миллион сом жыйылганды. Контроль халда бардырылган ишни чеклеринде уа төлеулени жыйыу былтыр сегиз айда 14 процентден быйыл 68,4 процентге дери көбейгенди.

Эпидемиология хал осалына кетгени ючюн бизнес бла байламлыклары юзмей ишлер умутда эмда экономикага бла келген ачагъа көз-кыулак болуу турурга деп Управлениада регион энчи ара кюралган эди.

Быйыл май айдан башлап илму ахырына дери гитче эмда орта бизнесе субсидияла беруу жаны бла бек уллу иш

бардырылганды. Коронавирусдан хата көрген бёлюмде къармашханлагъа себеплик этилгенди. Алай бёлюмлени тизмесин РФ-ни Правительствосу жарашдыргъан эди. Алай бла республикада гитче эмда орта предпринимательство бла кюрешленге 205 миллион сомга болушлукъ этилгенди.

Сагъынылган сегиз айны ичинде ишни эсеплерин чыгаруу, Управленианы башчысы мындан арысында да налогла жыйыуга, битеу тюрлю бюджетлени толтурууга, контроль надзорлукъ жумушланы тамамлауга баш магъана берилигин чертгенди.

УЛБШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Управленианы башчысы, бу кезиуде пандемияны хатасындан иш кыйыныракъ болганын айтып, служба, анга да

Жер-жерлеге барып бардырылган налог тинтиулени саны дайым азайтыла барады. Озгъан жылны ал сегиз айы

ХУНЕРЛИ ТЫНГЫЛАУЧУ

Ол 1915 жылда Огъары Бахсанда тууганды. Атасы Кичибатыр - орус-япон урушну жигити, кызауаттада батырлыгынын кёргюзтүп, III-чю эм IV-чю даражалы Георгий жорлагга тийишли болганды. Ол да, эллилерича, мал жайганды, жер сюргенди, кьол кыйыны бла юйюрюн жалчыханды, дин ахлусу болганды.

Азрет аны тамата жашы эди. Ол да кеси кибиклеча, этген ишде хунерли болганды - жете келгенлей, атасына кьой кютерге, малгга кьараргга, бичен этерге, сабан сюрюрге болушанды.

Ол кезиуну юсюнден КЪМАССР-ни халкь поэти Гуртуланы Берт былай жазды: «Анасы Сюдюм халкь

луп ишлегенди. Сейирлери уа башха эди - ол басма иш бла кюреширге суйгенди. Алай бла бир жылдан Нальчикке келип, 1905 жыл Революция атлы типографиягга ишге киргенди эм анда харф жыйгандан башлап, зарфха урганнга дери этилген ишлеге юйренгенди.

Жыл чакьлы ётгенлей, би-

Поэтни биринчи энчи китабы уа «Стихле бла жырла» деген аты бла 1935 жылда чыкьганды. Ол авторну атын окуучулагга кьысха заманны ичинде белгиле этгенди. Ызы бла 1938 жылда «Мени Родинам» деген назму жыйымдыгы, 1941 жылда уа «Алгьын» деген поэмасы басмаланганды. Жаш авторну жазгьанлары кеплени

Аны Ворошиловха, Кьызыл Аскерге атагьан назмулары уа жырла болуп кьалгьандыла. Аланы ол заманда школчу сабийле жырлап айтхандыла.

Уруш башланганда жазгьан «Ата журт урушха - алгьа!» деген назмусу уа поэт туугьан жери ючюн жанын да аямазлыгьын айтады. Азретни назмулары ол жыллада

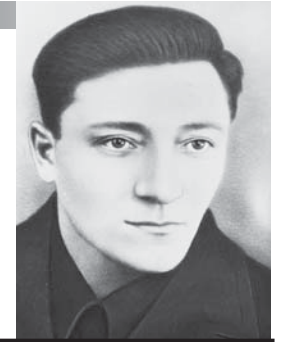
ОКУУЧУЛА БЕК СЮЙГЕН ПОЭМА

«Мараучуну хапары» - жомакь халда жазылган лирика поэма, окуучула бек суйген чыгьармады. Аны абаданланы кебюсю айтады келден. Поэт жигитлерини юлгюсюнде халкьыбызны тарых жолун, аны миллет эси кьалай айныгьанын, эслиликде бийикге чыгга

Эсде тутуу

Халкьыбыз ауузундан тюшюрмеген асыл инсан, болмагьанча фахмулу поэт

Будайланы Кичибатырны жашы Азрет кьысха ёмюр сюргенди - жаланда жыйырма бла жети жыл жашаганды. Алай а ол бир нечча тёлону суйген поэтика кьалады.

Солдан онгга: Будайланы Азрет, Макытланы Сафар, Юсюпланы Абдул-Самат. 40-чы жыллада.

жомакьланы, жырланы уста билгенди. Уланы кьулагьын алмай, кёзюн кьакьмай, терен сагьышха батып тынгылагьанды.

Аллай затланы Азретчик кеси эллилеринден, кьойтууар кютген сюрючуледен да эшитгенди. Ол чыгьармал аны халкьны тамаша, кёлден жюрюген суратлау жазма ишлерине, оюм кьурай билиуне сейирсиндире эдиле, сукьландыра эдиле...»

БИЛИМ АЛЫУ

Кеси кьара танымагьан Кичибатыр жашын окуулу этерге суйгенди да, медиресеге бергенди. Алай арап тилде жазыуланы магьаналарын ангыламагьан сабийле сюлямгьандыла ол окуууну. Залийханланы Жанакьайыт: «...Аланы окутхан тюркю, дерс бергенден эсе, сабийлени балакьа бла кеп ура эди. Арапча окургьа алайсыз да суймегенле, Азрет да таматалары болуп, бёлек кюнню медиресеге барыр орунуна эрттен сайын элден тышына, Кыртык суу боюнуна кьачып кетип, сау конлерин анда ойнай ашыргьандыла», - деп эсгереди жазыуларында.

Октябрь революциягга дери окууна Огъары Бахсанда Орусбийланы мектеплери болганды. Арта жангы власть жетижиллыкь школ ачханды. Азрет аны бошагьанлай, Бештаугга биржиллыкь устаз курслада окугьанды. Биринчи назмуларын да ол заманда жазып башлагьанды.

ТЕРК ЁСЮУ ЭМ БУШУУЛУ АЖАЛЫ

Окуудан кьайтып, бир кескени Азрет элинде устаз бо-

лимли жашны «Ленинчи жол» газетни корректоруна алгьандыла. Анда ол юч жыл ишлегенди. Андан сора аны «Социалист Кьабарты-Малкьар» газетни жууаплы секретары этгенди. Жазыучуланы союзуна алгьандыла. Бир кесекден а Кьабарты-Малкьар китап басмагга редактор этип ётдюргендиле.

Анда Будай улу кеси суйген иш бла кюрешгенди аз заманны. Ол кезиуде саясат кьуллукьчула этгенди аллай билимли жашланы оноуларын. Ала Азретни Москвада партияны АК-сыны школунда окургьа жибергендиле.

Ол кьысха курсладан сора Будай улу партияны Кьабарты-Малкьар обкомуну инструктору болуп ишлегенди. Улуу Ата журтурун аллында уа аны Холам-Бызынгь райкомну биринчи секретарына айыргьандыла.

Аны, кеси тилегенде да, фронтха алмагьандыла, партизан жыйын кьуаргга буюргьандыла. Ол 1942 жылда 4 декабрьде халкь душманланы кьолларына тошюп, Чирик кёлню тийресинде жоюлгьанды. Азретни дуниядан алай ажымлы кетгенине халкь бек бушуу этгенди. Бюгюн да аны атын жюрөк жарсыу бла сагьынады.

ИЛХАМЛАНЫУ

Аны биринчи адабият ишлери 1930 жылла бла белгилегендиле. «Кьарангыдан - жарыкьгга» деген биринчи назмусу «Социалист Кьабарты-Малкьар» газетде 1933 жылда чыкьганды. Кеси заманыны поэтлерича, ол анда жангы жашау урунган халкьгга келтирген игиликлени юслеринден жазады.

эслерин бургьандыла кеслерине. Сёз ючюн, аны «Телефон», «Кюз жыйын», «Хорладыла», «Колхоз контролёр» деген эм башха назмулары бир нечча тёлу окуйдула.

КИТАПЛАРЫ КЬОЛДАН КЬОЛГА ЁТЕ

Гуртуланы Берт: «Азретни кьолдан кьолгга ёте, асыры кеп окулгьандан мелте болгьан назму китабын узакь кьошлада таулу сюрючулени кьолларында аз кёрмегенбиз. Акь-Сууну ол замандагы «Коммунар» колхозуну эсепчиси М. Гергоков колхозчула тюш азыкь ашаргга олтургьанда А.Будаевни назмуларын аз окуумагьанды! Поэтни эки ки-

басмаланган «Малкьар жырла», «Бизни Орджоникидзе», «Кьабарты-Малкьарны пиетельлери А.С.Пушкинге» деген жыйымдыкьлагга да киргендиле.

ЖАНЫ-ТИНИ - МИНГИ ТАУ

Будайланы Азрет назмуларында табийгьатны кеп суратлайды. Бютюнда кеси этеклеринде ёсген Минги тауну. «Хорладыла!» деген назмусунда ол тау бла альпинистлени эриширедди. «Алчыла» дегени уа 1935 жылда саясат чакьыруу бла ары чыкьгьанлагга аталады.

Ачыгьанла да болгьандыла анда. Чыгьармада Мин-

табы да - «Туугьан жерим» бла «Алгьын» - жыртыкь-жыртыкь болгьунчуннга дери окуула эдиле.

Азретни «Мараучуну хапары» деген поэмасыны иги кесегин бир жол Геляхланы Исхакь кёлнюден окугьанды. Кепле поэтни назмуларын кёлден биледиле. Ол а алай ала халкьгга жууукь, шарт магьаналы, тынч ангылашынуулу, чынтты малкьар тил бла жазылгьанды», - деп жазады эсгерилеринде.

ЁТЮРЛЮККЕ ТАУКЕЛЛЕНДИРЕ

Азрет чыгьармаларында миллетибиз алгьын кьалай кьыйналып жашагьанын, Советле аны жангы жарыкь жолгга чыгьаргьанларын, дунияда кьаллай тюрениуле болгьанларын айтады. Аны бла бирге ары иш ахлусу адамланы ниетлерин, умутларын салады.

Типографияда бирге ишлегенле бла.

ги тауну эсде кьалдырырча, жюрөклерибизге ёхтемлик салырча суратлаула бардыла. Бугойлары гюрюлдеп, чучурлар мёнгюрдеп, юсюн басхан кьарла окьа кибик жылтырай, Кавказ тауланы бары да аны тюбюнден кьарай...

Хорламны Кьызыл Байрагьын чыгьарадыла ары кьаячыла. Былайда иш жашла, кьызыла Минги таугга ёрлегенде туюкюлдо: Азрет ол назмулада алгга барыуну, кьыйын ауушланы ёткоюну сынауча белгилейди. Тауну юсюнден айта, ол халкьыны миллет сезимин, умутун суратлайды:

Кьарт Минги тауну сёзю:

«Мен бийикни сюеме, Битеу Кавказ тауланы Барына да иеме!»

Минги тау жаны-тиниди аны да, халкьыны да.

баргьанын, саясат ангылаугга кьалай келгенин кёргозтеди.

Поэманы биринчи кесегинде хапарчы бла аны эки негери, уугга баргьанлай, бир сейир ишлеге тубейдиле. Жаныуармыды, адаммыды уучулагга тубоген, айтылмайды. Алай ол халкь бла кюрешген зорлукь кючю болгьаны ангылашынады. Аны бла бетден-бетге тубешкенде ангылайды ууч азатлыкь ючюн жан-кьан аямый кюреширге керекди деп.

Суймеклик болушады баш жигитге жаны саулай кьутулургга зорчуну кьолундан. Поэмда поэтни сёз сайлау, тил байлыгьы, назму кьурауу махтаугга тийишлидиле. Ол халкь тил бла жазылгьанды да, ма андан багьалыды окуучугга.

НАМЫСЫН КЁТЮРЮУ

Азрет Белпайланы Ахьяны кьызы Нафисат бла бир юйюрю болгьанды. Алагга юч кьыз туугьанды. Светлана китап басмада редактор болуп ишлегенди. Ольга - КьМР-ни сыйлы артисткасы, бюгюн да сахнабызны жулдузду. Люба «Севказэлектроприбор» заводда инженер-технолог болуп тургьанды. Ала барыбызгга да багьалы адамладыла.

Кьалам кьарындашлары Кьулийланы Кьайыны, Отарланы Керим, Гуртуланы Берт, Макытланы Сафар, Залийханланы Жанакьайыт, Тёппеланы Алим, Мокьаланы Магомет, башхала да, фахмулу поэт Будайланы Азретге атап, назму кюйле, эсгериуле да жазгьандыла. Аны аты Огъары Бахсанни орта школуну аталгьанды.

Поэтни хурметине «Назмула бла поэмала», орус тилде «Стихи и поэмы», «Ата журтум», «Назмула. Поэмала. Поэтни эсгерге» деген китаплары басмалангандыла. Чирик кёлню жагьасында эсгертмеси сюеледи. Дуниясын алышхандан сора аны Кьызыл Жулдузну орденине тийишли кёргендиле.

Малкьар акь сёзюне устасы, аты халкьыны ауузундан кетмеген Будайланы Азретни жашауу кьысха болса да, анга берилген хурмет ёмюрлюкю.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

- **Аргентина Малкварга ушаймыды?**
- Ачык айтканда, мен Малкварда кемиси тыш адамныча сезмейме. Бизде да таула бардыла, сизни кыяларыгызды кимни да эсинде кыаллыкдыла. Токенлеригизде, базарларыгызда адамларыгызыны ариу селеше билгенлерине сейир этенме. Кыайда болсам да, анда инглиз тилни билген биреу чыгып, аны себепли кыйналмаганма.

Чегем чучурлада, Минги тауну тийресинде, Огъары Малкварда болганма, сау болсунла, таулула бек жарык тюбегендиле. Мени акылыма кере, сизде туризм келлик заманда терк айнырыкды, нек дегенде, халкыгыз бек огурлуду, халалды, ачыкты.

- **Таулуланы тамблагы кюнлери жарык боллугуна ийнанамысыз?**

- Хау, толусунлай ийнанам, нек дегенде, таулула окыурга бек сюедиле. Кипалны сайлаган халк айнымай кыаллык туюлду. Андан сора, сизни ишлерге бек сойгенигизни эслегенме. Урунган халк шендюгю дуняда тас боллук туюлду. Сора ненча адам бла танышхан эсем да Малкварда, барысы да селзерине кертичидиле.

- **Бегирек неге сейир этгенсиз?**

- Сабийлеригиз футбол ойнамаганлары сейир керюнгенди. Бизде, кыайры кыарасанг да, кезонг футболчулагы илиниркиди.

- **Бусагъатда тау элде футбол ойнарча онгла кыурала турадыла. Бир-бир элдеде уа шендюге дери да бар эди футболчуларыгыз, сиз ючюн, Бабугентде. Быыл Огъары Малкварда да спорт майдан кыуралганды. Футболдан сора уа, не башхалык эслегениз?**

- Бизде адамла жаяу жюрюрге бек сюедиле, мында уа асламысы энчи машиналаны хайырланадыла. Кыайры да жаяу барырга келленип кыалганыбызны хайырындан Аргентинада семиз адам хазна жокьду. Мени кыралымда жамауатны кебюсю кюннге эки кере аууланады. Эрттенликче чай, кофе бла чекленебиз, тюш ашыбыз татымлыды, андан сора жубана-жубана, сагыт тогузга-оннга жетебиз, олду бизни ушууур заманыбыз.

Сизде уа кюннге юч-тёрт кере тынгылы ашайдыла, ингирде аууланган кезуног жетиге-сегизге тюшеди. Сиз чайныча, биз мата ичебиз, алай анга кыайнар угъай, жылы суу кыуябыз. Кесин да сиз бозаны бир биригизге бергенча, алай беребиз.

- **Миллет ашлагы бюсюрегенисиз?**

Сейирлик сёз нёгерле

«Аргентинадан сора, кыайда жашарык эдинг деп сорсала, Малкварны сайларыкыма»

Бизни журтубузга бир кере келип, артада уа жыл сайын жокьлап турган туристле аз туюлду. Бек биринчи алай адам бла мени тенгим танышдырган эди: жыл сайын Огъары Малкварга белгилли физик Йосфени кыарындашындан тууган тишируу келе эди. Аны айтханына кере, ол тау элде эки йыйыкыга алган кючо сау жылына жетгенди.

Бек биринчи Санкт-Петербурга тенгим бла бирге барганымда, ол тишируу фатарында тохтаган эдик. Андан бери отуз беш жыл озганды, кыонакбайыбызны атын да унутханма, алай юйюне киргенибизлей, сейирге кыалганым а эсимдеди: кыабыргада Шахмырзаланы Алексейни сураты тагылып. Эки отуунда да андан сора бир сурат да жокь. Ма алай терен сюедиле бизни жерибизни башха миллетли адамла.

Бизни культурабиз бла терен шагьрейленю умут бла жыл сайын Аргентинадан Омар Баргаскелип да келеди. Ол мануальный терапевтди, сырт сюекни кыялуу жерлерин кыоллары бла тюзетеди эм массаж этеди. Мында да ишин токтатмай, кюрешип, кёлпеге болуштур турганды. Биз аны бла онлайн халда ушак бардырганды.

«- Барындан да бегирек хычинлени бла айранны жаратханма. Мен медицина иши болганым себепли саулык бла байламлы затлагы аслам эс бурама. Айран саулыкыга бек игиди, ол кыанны тазалады. Малкварыла жашаган ауулада сууланы тазалыклары сакьларга борчлусуз. Экология система буулса, табийгат кирлене, аны ызындан уллу кыйынлыкыла чыгарыкыдыла.

Адам менсинип турмай, кеси кыудуретни кесеги болганын ангыларга керекди. Таула таулуланы кечиндиредиле, аш-суу бередила. Аны унутурга жарамайды.

Табийгат бизден бир зат да тилемейди, бизи тилкечиле. Дагыда анга заран тюшюрск, кимбиз андан сора биз?

- **Нальчик сизге таза шахарча керюнсенимди?**

- Тыш кезден кыараганда, Нальчик манга бек таза шахарча керюнгенди. Терекле, гюлле кёлпуде. Мен кёл кыраллада болганма, алай республикагызы ара шахары жюрегимде энчи жерни алганды.

- **Сиз католиксиз, бизде уа халкны асламыс муслиманладыла. Аны ючюн сиз кыйналганмысыз?**

- Чырта угъай. Аргентинада бир-бир католикле исламга кечедиле, христиан динни алган муслиманла да бардыла. Алай бизде хар адамны ийманы аны энчи ишиди, жамауат анга кыатышмайды. Башында айтханымча, таулуланы араларында мен кемиси юйюмде жашаганча алай сезип турганма. Адетлеригиз, терелеригиз бизниклеге бек ушайдыла. Уллуга сёз кыайтармаган, таматалага хурмет этиу, акылбалык болмаганлагы аслам эс буруу - бизде да жашау жорукладыла.

Юй бийчем бла тёрт кыиз ёсдюргенме, юч туудугубуз барды. Малкварга пандемияга дери юй бийчем эм кыызым бла жюрюп турганма, энтта алай онг чыгыр деп тышанам. Аргентинада юйюрюнг бла бирге солу ахшы тереледен бириди.

- **Сизде жашау этген кыйынмыды?**

- Ишлемегенге тынч туюлду. Мен пенсияда болганлыкыга, бююнлюкде да урунганлай турама. Аргентинада пенсияла бийикдиле, бек азы тёрт жюз долларга жетеди. Дагыда анда кыйын ауруган кыарт адамлагы дарманла хаксыз бериледиле.

Бир-эки сабий ёсдюрген юйю айга эки-юч минг доллар кыоратады. Кызыларыбызны бла жашларыбызны кырал университетледе хаксыз бийик билим алгырга онлары барды, алай энчи иели вузла да аз туюлду.

Мен жашаган курорт шахарда кыарарга адамлары болмаган кыарла неда сабийле турган юйле жокьдула. Бизни миллет шартыбыз - кыарысузларыбызга болушурга итинебиз.

Не заманда да тилек этеме: ахыр кюнюм тууган жеримде адамларымы кыталарында болсун деп. Алай, Аргентинадан сора, кыайда жашарык эдинг деп сорсала, Малкварны сайларык эдим. Сизде кыартлагы сакь болганларына бек бюсюрегенме. Аланы оюмларын сурайдыла, багьалайдыла, ариу селешедиле. Тамата адам болмаган юй кыруду. Кыартсыз жер, эл да магыанасыз, берекетсиздиле.

Мен абадан болганлыкыма жюрегим такыр туюлду, насылымма. Жуюук адамларым да сыйлы кердиле, тенглерим да хурмет этедиле. Билемисиз, пенсияга чыкьгандан сора жашау тохтап кыалмайды, бютон тынгылырак ишлейсиз, теренирек, кючлюрек кыуанасыз хар сагытыгызыга. Пандемия бошалганлай, жол кёллю боллукьбуз. Малкварга тансыкыбыз.

жолоучулук

Бу жерни бир керген аны ёмюрге да унутурук туюлду

Капподокия ЮНЕСКО сакьлаган тизмеге киреди, дунядабек ариу жерледен бирине саналады. Турцияны ёхтемлигиди. Аны кыаллары вулкан төгөлгенден сора кыуралгандыла. Аланы башларына уа мында терк-терк болган

ла, алай аланы хетле ууатхандыла эм бу жерге Каттапада ат бергендиле. Алимлени башха кыуумуну оюмларына кере уа, бизни эрагы дери алтыны ёмюрге мында персле жашагандыла эм жерлерине Хаспадуя деп атагандыла.

юзмез боранладан сора жангы кыатла кыошулуп барадыла. Аланы жауунла, кыарла эгейдиле, жомакь формалага кийери.

Табийгат бек фахмулу суратчыды, аны Капподокияда бютюнда бек сезесе. Тарыхыла айтханга кере, бизни ёмюрге дери мында хатла жашаганды

Капподокия битеу дуняга да сыйлы жерди, кыуру сейирлик ариулугу ючюн угъай, биринчи христианлары жашауларын сакьлаганы ючюн да. Белгилсича, сагынылган дин жайылып башлаганда, аны тутарга батырлыклары болганланы амфитеатрлада жаньуурагы жыртыргандыла. Халк а аланы жунчуп

ёлгенлерине кыуанып кыараганды. Болгандыла алай заманла да.

Ол кыйынлы кезуледе Капподокияны кыялары христианланы юйлер болгандыла. Ала таулада кеслерине отула жарашдыргандыла. Ала таш дорбунадыла, вулкан породала жумушак боладыла, аланы кесерге онг барды.

Хау, Капподокияда отула Иорданияда Петрача омакь туюлду. Кысталган, кыуулган, бугьарга кюрешген, жашауларын сакьларга итинген адамланы отуларыдыла. Тилек отула.

Бююнлюкде да кыабыргьаларында фрескала сакьлангандыла. Аны себепли бери жаланда солурга неда жомакьлы тауланы керюрге угъай, эрттегили фрескалары сакьланган жерле бла шагьрейленирге да келедиле.

Капподокияда жер тюбюнде ишленген шахар да барды, аты Озконакды. Аны 1972 жылда муэдзин Латиф Аджар ачанды. Ол бахчасын усарганда, суу кыайры эсе да жокь болуп кыалганын эслеп, жерни кыазып башлаганды, анда уа - эрттегили шахар! Онэтажлы шахар жерни тюбюнде кыыркь метр теренликге дери ишленпиди.

Белгилсича, урушла кыачан да халкны бек кыйнагандыла. Бююннда сабийлени, кыартланы, тишируулары. Аны себепли быллай шахар халкны кырылуудан сакьлаганды. Алимлени оюмларына кере, Озконакда адамла, бек аздан, беш-алты ай жашаалык эдиле.

Бетни басмага **БАЙСЫЛАНЫ Марзия** хазыраганды.
Суратла авторнудула.

ЖАРАУЛА

Кьонакьбайлыкьны, хауаны да бек жаратхандыла

Кьабарты-Малкьарны садакьдан атдыруудан федерациясыны президенти, чекленген онглары болгъан сабийлени

Олимпиада оюнлагъа хазырлануу-жарау этиу жыйылыуларын республикада бардырады. Ол айтханыча, жыйымдыкь

киредиле. Аланы хар бири да кеслерини регионларын-дан келедиле, Узакь Востокдан жыйылыуладан жолгъа чыкьганлары да бардыла. Нальчикде спортчула усталыкьларын 21 октябрьге дери ёсдорлюкдюле.

Мында жарау этиуну бек жаратхандыла, спортчуланы талайы шахарда регион командаларыны кьауумларында болуп келгендиле. Садакьчыла республиканы адамларыны кьонакьбайлыкьларын, болушурга дайым излегенлерин белгилейдиле.

Хауаны жумушакьлыкьгы, курорт жерде орналганыбыз да жараулары бардыругъа, ала уа «Спартак» стадионда ётдюрюледиле, себеплик этедиле. Команданы тренерлери кеп жерде болгъанлары, алай жараууа эм иги майдан Нальчикде ишленнгенин черткендиле, - дегенди Александр Кулюшин.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфя.

юйретген энчи школну директору Александр Кулюшин билдиргенге кере, Россейни спортну бутюрлюсюнден параломпиада командасы Токиода

команда хазырлануу жыйылыуларына Нальчикни биринчи кере сайлагъанды. Кьауумгъа онбеш колясочник бла кьоллары болмагъан алты спортчу

СПОРТ

Жюрюуну кюнуне биригип кьатышхандыла

Кьабарты-Малкьарны Спорт министрствосу болушлугуу бла «Олимпиада совет» жамауат организация Нальчикде Жюрюуну кюнун белгилегенди. Анга Нальчикни мектеплерини усталары бла окьуучулары, сабий-жаш тёлю спорт школ-

лада жарау этгенле бла тренерле, спортчула эм спортну ветеранлары, Тиширыуаны бла Ветеранланы шахар советлерини келечилери, «Ишчи Россей» бирлики келечилери кьатышхандыла. Ала шахарны солуу паркына

кирген жерден аттракционла шахарчыкьгъа дери жауу баргъандыла. Спорт байрамгъа кьатышханла барысы да дипломла эм майдалла бла саугъалангандыла.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфя.

БОКС

Тиширыулагъа – энчи зал эм сагъатла

КьМР-ни Професионал боксдан федерациясыны таматасыны орунбасары эм тренер Гадийланы Даниял бизге билдиргенича, тиширыуаны араларында спортну бу тюрлюсю бла кюреширге суйгенле не заманда да кепдюле. - Менден кьуру тилеп тургъандыла тиширыулагъа залда энчи заман белюрюю эм тренер да табарымы. Аны юсюнден кеп сагъыш этерге тюшгенди. Энди уа аллай онг чыкьды. Кьызла бла ишлерге мен Мамайланы Аурелияны тапханма, - дейди ол.

Боксдан зал Нальчикдеди. Тиширыуаны анда ыйыкьгъа юч кере жарау этерча онглары боллукьду. Аурелия кесини социал сетьлени биринде аккаунтунда билдиргенге кере, юйретуу заман бошалгьынчы, залны эшиклери, терезелери да жабылып боллукьдула эм аланы киши да керлюк туюлюкю. Аны себепли эр кишиледен уялгъанла кьайгьырмазгъа боллукьдула.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Тинтиуле

Качество – дайым контрольдэ

Роспотребнадзору Кьабарты-Малкьарда Управлениасы сатыуда болгъан сют, эт, тахта кегет продукцияны качествосуна дайым контроль этгенли тудурады. Ведомстводан билдиргенлерича, специалистле аладан 121 проба алгъандыла. Лабораторияда тинтиуле бардырып, продукцияда химия жаны бла бузгъан затла, радионуклидле, генетикалары тюрлендирилген микроорганизмле тапмагъандыла.

Микробиология керюмдюлеге 135 проба алыннганды. Аладан жетиси белгиленген мардалагъа келишмегенлери ачыкьланганды. Ауруула кьозгьаргъа боллукь микробла уа биринде да табылмагъандыла. Дагьыда санитария-химия (75) эмда радиология тинтиулеге (7) талай проба ашыргъандыла. Аланы биринде

да излемлеге келишмеген зат ачыкьланмагъанды.

Контроль иш бла бирге хайырлануучулагъа консультацияла беруу да барады. Соруюланы асламысы аш-азыкьланы сакьлау болжаллары бла байламлы эдиле. Продукцияны сертификатларыны, техника регламентлеге келишгенини, качествоу, кьоркьуусулукьну юсюнден билдирге суйгенле да аз болмагъанды, дейдиле Управлениада.

Аны бла бирге белгилейдиле: шендюледе сатыуда болгъан сют, эт, тахта кегет продукцияны, ётмекни качествоусун ишеклик болуп алагъа бир кере да селешинмегенди. Кьалай-алай болса да, Роспотребнадзор контрольну селейир умутлу уа туюлюкю.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Акция

Школчулагъа ахшы кьылыкьла сингдире

Чегем районну школчулары «Сабийлени саулукулары эм кьоркьуусулукьлары ючюн» акциягъа кьатышхандыла. Ол наркотиклени профилактикасын бардырып, ёсюп келген тёлюно

болмагъанланы ишлери эм аланы эркинликлерин сакьлау жаны бла муниципал комиссияны келечилери бла ара район больницаны врачлары-наркололары да болушхандыла.

саулукьлу жашауну жорукьларына эслерин бурур мурат бла кьуралгъанды.

РФ-ни МВД-сыны Чегем районда белюмонно акьылбалыкь болмагъанланы ишлери жаны бла инспекторлары Чегемде 1-чи эм 2-чи номерли школларыны тамата классларыны окуучуларына кьонакьгъа баргъандыла. Полициячыла алагъа наркоманияны, тютюнню, ичгиликни адамны саулугуна салгъан зараныны юсюнден айтхандыла. Ангылатыгъа акьылбалыкь

Школчулагъа законлагъа бузукьлукьла этип, наркотиклени сатыу-алуу бла байламлы аманлыкьла ючюн административ эм уголовный жууаплылыкьны да ангылатхандыла эмда саулукьлу жашуу бардырыгъа, спорт бла кюреширге, иги окьургъа чакьыргъандыла. Ахырында жаш адамланы кьонакьлагъа соруюла берирге онглары болгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Элбрус элден 114 жылы толгъан акьсакьал **ЕЗДЕНЛАНЫ Хошуну жашы Исхакь** ауушханыны юсюнден уллу бушуу этип билдиребиз. Хурметли кьарындашыбыз Огъары Бахсанда туугъанды, уруш аллы жыллада Эл советде ишлегенди. Сюргюнден кьайтхандан сора малчылыкьда урунганды, ахшы жетишимлерин ёз жерибизни игилигине буюруп. Солуу кьагьа кетгенден сора жаш тёлюно ариу юлголеде юйретууге кьайгьыргъанлай жашагъан инсан эди бизни Исхакь. Юйрюне кьайгы сёз беребиз.
Тукьум кьарындашлары, жууукь-ахлулары.

ЖАНДАУУРЛУКЪ

Госпитальгъа – танг себеplik

«Газпром газораспределение Нальчик» компания жандауурлукъ программасыны чеклеринде Нальчикде эм кьоркьуулу аруулану экинчи номерли госпи-

махедеде коронавирус аруугъа жукъгъанла жатадыла. Шендю санитар-эпидемиялы болум осалына кетип башлагъаны ючюн газ бла жалчы-

оноулашхандыла. Ала белген ахчагъа вирусландан кьоруулагъан беш жюзден артыкъ респиратор сатып алыннганды. Аланы больница эми кьоркьуулу «кызыл тийрелеринде» ишлеген врачла хайырланарыкдыла.

«Бу госпитальда 320 саусузгъа жерле кьуралгандыла. Анда аруу селейген кезиуде да ишни тыймагъандыла. Бююнлюкде уа жерлени 95 проценти толупду. Саулукъ сакълау системагъа кыйын кезиуде анга билеклик бек магъаналды.

Коронавирус инфекциягъа кьажалуукъну ал сатырында врачларыбыз турадыла. Ала кеслерин аямай ишлейдиле. Биз да алагъа кьолубуздан келгенича болушургъа керекбиз», - дегенди «Газпром газораспределение Нальчик» компанияны башчысы Залим Вороков.

ОМАРЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

талына кьоруулаучу аберилене сатып алып бергенди. Белгилисича, бу

тычу компанияда медицина учреждениялагъа билеклик этерге

АПК

Айныугъа алланган субсидияла

Къабарты-Малкъарны Эл мюлк министрствосу АПК-да урунганланы онгдуруу жаны бла кезиуде субсидияла бериллигин билдиреди.

Энди сёз агропромышленность комплекде объектлени кьураугъа эмда жангыртуугъа этилген кьоранчланы кесегин кьайтарыу юсонден барады. КъМР-ни Правительствосуну аны бла байламлы 2019 жылда 22 апрельде 66-ПП номерли бегими къабыл этилгенди.

Министерстводан билдиргенлерича, быллай болушлукъгъа сейирлери болгъанладан документлени алыу 7 октябрьден башлап 12 октябрьге дерри барлыкды. Къагъытларыгъызыны МФЦ-гъа элтип берирге неда почта бла жиберирге боллукъсуз.

Бирден кюч салып

Быйыл Къабарты-Малкъарда эл мюлкде кьармашхалагъа кьырал себеplik этиу программаланы чеклеринде 1,5 миллиард сом берилгенди. Ол сау жылгъа белгиленген ахчаны 70 проценти, кеси да, тенгледирип айтханда, кьыралда орталыкъ кьорюмдоден иги да бийикди.

Сагъынылган ахчадан 1,4 миллиард сомну федерал бюджетден бергендиле, къалган кесегин а республикалыдан кьошхандыла. Эл мюлк товарла чыгъаруучулагъа кьырал болушлукъну заманында эмда толусунай жетдириуге РФ-ни Эл мюлк министрствосунда эс бурганлай турадыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

Сагна

Чам, оюн, лакъырда

Къуийиланы Къайсын атлы Малкъар кьырал драма театр 84-чю театр кезиуюн ачып, Жантууланы Иссаны пьесасына кере салынган «Киеулюк» деген спектакльге чакъырады.

Оюн 2020 жылда 12 октябрьде

Кьырал концерт залда (Шогенцук атлы орам, 28) кьорюзюллукдю. 19.00 сагъатда башланарыкды. Сорунуры болгъанла бу телефон номерлеге селешсинле: 8(8662) 77-34-85; 8-928 700-20-77.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 5. Кьырал саугъа. 6. Аш юйде хайырланылган зат. 10. Аны тартып барадыла чалгъычыла дейдиле. Алай билеуге да айтадыла. 11. Зурнукланы «жырлары». 12. Сютден аны кьайнатмай этилген суусун. 15. Къышда ток жиплеге кьоннган кьар. 18. Танг жулдуз. 19. Къыйын ишни этерге таукел болуу. 20. Тюбеген деген сёзю синоними. 21. Огъары Малкъарда черек. 24. Терекни айбатлыгы. 26. Сюдю. 27. Орталыкъ. 31. Ол тын бузады дейдиле. 33. «Тогуз кючу болгъан» ханс. 34. Жашу узуну жыйгъан билиминг. 35. Ыразы болмагъанын билдирген

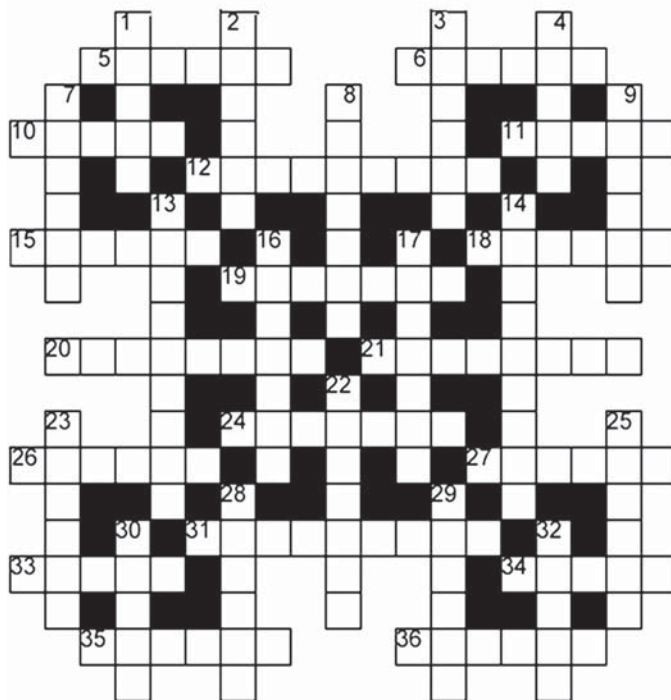
сёзле. 36. Атны кьумалысы.

ЁРЕСИНЕ: 1. Жашырын зат. 2. Жайда мал туруучу жер. 3. Айыугъа алай да айтадыла. 4. Эрттегили батырланы сауутлары. 7. Тапка. Тауда, юйде да болады. 8. Эки неда бир жаны жюто болгъан узун темир. 9. Кюз арты айладан бирини эски аты. 13. Уруш этген адам. 14. 7. Оздуруп махтау. 16. Жаз башы кьар. 17. Адыргылык этиу. 22. Оноу этерге кеп адам келгени. 23. Жерде уа этген кьанатлы. 25. Киштикни «саууту». 28. Аманатха алай этгенле да боладыла. 29. Гитче жаныуарчык. 30. Хансны энди чыгъа башлагъаны. 32. Буз тау.

ГАЗЕТНИ 118-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СӨЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 7. Жугьутур. 8. Балаууз. 9. Къаранчха. 11. Бузукълык. 12. Уча. 13. Къанчыкъ. 14. Нартан. 15. Наныкъ. 17. Нота. 19. Ахшы. 21. Бала. 22. Ыржы. 25. Турукъ. 29. Орайда. 31. Махтау. 32. Тау. 33. Хуначыла. 34. Харамлык. 35. Таралыу. 36. Жасалыу.

Ёресине: 1. Шумалакъ. 2. Сууалчан. 3. Бурчакъ. 4. Нарзан. 5. Малкъарлы. 6. Жубуран. 10. Чегет. 11. Бақы. 15. Нарат. 16. Къайыкъ. 18. Окъа. 20. Шах. 21. Байтамал. 23. Ыржымлау. 24. Ургулау. 26. Уста. 27. Урух. 28. Жангылык. 30. Алысын. 31. Маршал.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приемный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекциясы 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Эссентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кере 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГАНЛА:

Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Баллиланы Феруза (1, 2, 3, 4-чю бетле), Бийчеккуланы Жаннета (9, 11, 10, 12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1248 экз. Заказ № 2128
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленни атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru